

**Projev Martina Baxy,
ministra kultury České republiky,
u příležitosti Dne památky obětí holocaustu
a předcházení zločinům proti lidskosti
Španělský sál, Pražský hrad,
28. ledna 2025**

Vážený pane prezidente,
vážení ústavní činitelé,
vážení přeživší,
vážení hosté,

známá metafora říká, že holocaust je jako výbuch atomové bomby – není otázkou pouze okamžiku exploze, ale něco mu předcházelo a dlouhé desítky let přetrvává ničivý stín.

V létě minulého roku jsem zastupoval českou vládu na připomínce 81. výročí povstání vězňů ve vyhlazovacím táboře Treblinka, kde bylo zavražděno téměř 900 000 lidí včetně více než 17 000 obětí z Čech a Moravy. Byl jsem šokován informací, že jsou známa jména pouze asi 108 000 obětí, že o naprosté většině není známo nic. Polská nadace Paměť Treblinky, která se snaží mrtvé mapovat, ve svém mottu připomíná, jak důležité je vedle připomínek a rozjímání také poznávání a mapování konkrétních osudů jednotlivců a komunit, navrácení konkrétních lidí do naší společné paměti.

Napadlo mě tenkrát, kolik toho opravdu vlastně víme my. Jistě, jména obětí známe, protektorátní úřady v tomto směru fungovaly výborně. Ale co dál?

Co víme o jednotlivých lidech, rodinách, obcích, z nichž pocházíme, o místních komunitách, jejichž součástí byli čeští a moravští židé?

Nakolik chápeme dlouhou cestu, která ke genocidě vedla, více než tisíciletý vliv antijudaismu, ničivé pseudovědecké rasové ideologie, podíl závisti a hrabivosti, kolaboraci.

A také kolik toho víme o židovském údělu v poválečné střední a východní Evropě, o osamělosti přeživších, prázdných domovech, rozkradeném majetku, lhostejnosti a neochotě naslouchat. O uprchlické anabázi před proměněným, ale stále trvajícím antisemitismem.

Kolik z nás si položilo otázku, proč tolik přeživších odešlo z Evropy do tvrdých podmínek Předního Východu a dalo přednost nejistotě života v nově vzniklém Státě Izrael před důvěrně známou původní vlastí?

Kolik toho víme o zásadním vlivu sovětské bolševické propagandy na diskreditaci slova sionismus a o pronásledování Židů v zemích ovládaných sovětským impériem?

Sešli jsme se zde dnes proto, abychom uctili památku obětí genocidy židů a Romů. Nespokojme se jen s pomníky a připomínkami a velkými slovy a vlastním dojetím. Projevme zavražděným respekt a úctu snahou opravdu poznat a pochopit nejen ničivé mechanismy 20. století, ale podporujme objevování a poznávání konkrétních osudů konkrétních lidí. Těch, kteří možná bydleli v naší ulici, kteří měli obchod na návsi, těch, kteří chodili s našimi prababičkami do školy.

Jaroslav Seifert má ve své básni o zavražděné židovské holčičce verše „Po tolika létech/ někdy se vracívá/ ale musím být sám/ a musím se přidržet židle.“

Nechme ty mrtvé přijít.

Děkuji za pozornost.